

Til VT april

Boganmeldelse

Hærvejens Bus Linier

Af P. E. Hansen

Det kræver en betydelig indsigt i bushistorie, og for så vidt også jernbanehistorie, at beskrive en sag som Hærvejens Bus Linier. Gennem årtier var disse to trafikmidler i evig strid om hvor busserne måtte køre for ikke at skabe konkurrence for jernbanen.

Bogen tager udgangspunkt i Horsens Privatbaner, et driftsselskab som administrerede de fire baner, Horsens – Juelsminde (1884), Horsens – Tørring (1891), Horsens – Bryrup (1899) og Horsens – Odder (1904). Banerne var bundet til skinnevejen, og kunne ikke betjene alle lokaliteter. Således blev Juelsmindebanens placering i Bjerre Herred (Juelsminde halvøen) bestemt af stærke sogneråd og lokale matadorer.

Indtil de første busruter blev etableret af lokale vognmænd i tiden efter første verdenskrigs slutning i 1918, havde banerne ingen konkurrence, muligheden for en rejse var bane, skib eller hestevogn, kun er fåtal havde bil.

Jens Birchs fortælling om rutebiler begynder med Niels Juuls vognmandsforretning. Den 1. Maj 1922 åbnede Juul en rute fra Uldum til Horsens med en Ford TT. Fra Uldum kunne man komme til Horsens med Tørring-banen, men de landsbyer Juul passerede på vejen til Horsens var uden baneforbindelse, undtagen Hatting, der lå på den østjyske længdebane, der var en statsbane. Det gik godt for Juul indtil 1929, da krævede Vejle Amt at ruten endestation blev ændret således at Uldum ikke blev betjent. Ville folk herfra til Horsens måtte de tage toget.

Den videre fortælling om busruterne i det midtjyske, som bogen behandler, er en gentagelse af Juuls rutebegrænsning – kampen mellem bus og bane. Hvor banen ofte blev tilgodeset af de bevilgende amtsråd grundet deres generelle dårlige økonomi, der blev særlig udtalt efter 1945, og naturligvis forstærket, da familien Danmark fik bil, for endelig at medføre deres nedlæggelse. I 1957 lukkede Juelsmindebanen og i 1968 kørte det sidste tog til Silkeborg, hvortil Bryrupbanen var blevet forlænget. I årene efter 1945 var banerne også blevet busoperatører, i 1968 hvor man likviderede Horsens Privatbaner, skulle der findes en løsning for fremtidig busdrift i landsdelen. Det blev til det privatejede Hærvejens Bus Linier.

Når man begiver sig i kast med en beretning om busdrift i det midtjyske med Vejle – Viborg som fixpunkter i landområdet øst for hovedvej 13, er der meget at holde rede på. Et sandt persongalleri af busfolk, ruter, krydsejerskaber, konkurrence mellem vognmænd, forhandlinger med myndigheder etc. Med Jens Birchs dybe indsigt i emnet lykkes det med ord, skemaer og rutekort at fortælle årtiers historie om buskørsel i området.

Etableringen af den virksomhed, der er bogens titel Hærvejens Bus Linier, sker med otte ruter med Vejle og Viborg som hovedstationer. Med dette foretagende peges frem mod en busstruktur, der kendes i dag, med amtslige trafikselskaber, som kontraherer med store busselskaber, som opererer med flere hundrede busser. Denne fase omtales i bogens sidste afsnit: På vej mod nye tider.

Ingen busbog uden billeder, Hærvejens Bus Linier er da også rigt illustreret med fotos fra perioden. Gedigne karrosserier fra danske busbyggere, der nu har lukket og slukket med Åbenråfabrikken som den sidste.

Lad mig slutte med en talemåde: Jens Birch har gjort det igen – skrevet en vægtig bog om busser i det midtjyske. Jeg anskuer bogen fra to vinkler, den oplysning og genkendelsen glæde den bereder personer med interesse for busdrift. Og – det er ikke det mindst væsentlige – som kildemateriale for fremtidens historikere. Jeg fornemmer en stigende interesse for samtidshistorie, og til dette emne hører også vore samfærdselsmuligheder.

Jens Birch
Hærvejens Bus Linier
48 sider, format A 4, rigt illustreret, 110 kr.
Forlaget J-bog
www.j-bog.dk
Tlf. 43527252 (aften)

Kære Ole

Afsendt pr. skærmpost omtale af Jens Birchs sidste bog. Jeg medbringer bogen i morgen til Callesen for evt, illustrationer til artiklen.

Her er der solskin og spirende forår, men i morgen tales der om let sne. Jeg længes efter at få garageporten åbnet og få ”luftet” ud

Mange hilsener

PE.